

Plan for organisering og kvalitet i barnehagens arbeid med mangfold

2019

Innhold

Innledning	5
Del 1	6
1. Rammer og organisering	6
1.1 Lovverk og overordnede styringsdokumenter.....	6
1.2 Kvalitetsplanen Den Gode Solabarnehagen 2019-2021.....	6
1.3 Tilskudd til kommunen.....	7
1.4 Organisering av tilbudet i Sola kommune	8
1.4.1 Økonomisk støtteordning.....	8
1.4.2 Veiledertjeneste	8
1.4.3 Kompetanseheving	9
1.4.4 Barn med behov for ekstra hjelp og støtte.	9
1.4.5 Tverrfaglig samarbeid - «sammen om» tidlig innsats.....	9
1.4.6 Overganger i barnehagen.	10
2 Kompetanse og kvalitetsarbeid i barnehagen.	11
2.1 Holdningsskapende arbeid i personalet.....	11
2.2 Mangfoldskompetanse.	12
Del 2	14
3 RESSURSHEFTE. Pedagogisk arbeid med barn og familier i barnehagen med etnisk minoritetsbakgrunn	14
3.1 Samarbeid hjem – barnehage	14
3.1.1 Bruk av tolk.	15
3.1.2 Foreldres innstilling til barnehagen og til barnas språklæring.....	15
3.1.3 Foreldresamtaler/møter.....	16
3.1.4 Barnets språkutvikling.....	16
3.1.5 Ressurser i samarbeidet mellom hjem- barnehage.....	17
3.2 Lek og læring i et inkluderings-perspektiv	18
3.2.1 Inkluderende lekemiljø.	18
3.3 Synliggjøring av mangfold og anerkjennelse av barns identitet.	19
3.3.1 Flerkulturelle barn, identitetsutvikling.....	19
3.3.2 Synliggjøring av mangfold gir perspektivutvidelse for alle.	20
3.3.3 Språklig mangfold.....	20
3.4 Språktilegnelse og språkstimulering	21

3.4.1	Barn som lærer to eller flere språk.....	21
3.4.2	Morsmålet.....	22
3.4.3	Et godt språkmiljø	22
3.4.4	Migroteket	23
3.4.5	Bruk biblioteket!	24
4	Nyttige nettsider:.....	25

Innledning

Planen er et grunnlagsdokument for systemisk arbeid med barn og familier med minoritetsspråklig bakgrunn i barnehager i Sola kommune.

Målet med planene er å sikre kvalitet og et likeverdig tilbud til alle minoritetsspråklige barn i Sola uavhengig av hvilken barnehage de går i.

Planens hensikt er å gi oversikt for organisering av tilbudet gitt til barnehagene i Sola kommune. Planen fungerer som et ressurshefte inn mot et helhetlig pedagogisk arbeid i barnehagen og skal ses i sammenheng med de føringer som til enhver tid gis i kvalitetsplanen for Sola barnehagene. Planen vil gi personalet retningslinjer for innhold og kvaliteter som er viktige elementer i arbeidet med mangfoldet i barnehagen.

Planen er forankret i barnekonvensjonen, barnehageloven, rammeplan for barnehagen, kvalitetsplanen for barnehagene i Sola; Den gode Solabarnehagen 2019-2022 og er i tråd med REKOM¹ - Regional ordning for barnehagebasert kompetanseutvikling.

Visjonen for Den god Solabarnehagen er: Nåtidens barnehage for framtidens folk.

Gjennom medvirkning skal barna ha tro på egne evner, kunne ta ansvar, medvirke, utvikle grunnleggende ferdigheter, nærme seg samfunn og omgivelser med nysgjerrighet, initiativ, livslyst og lærelyst.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) sier at fremtiden vil bygge på bærekraft, digital mestring, mangfold og evne til nytenking og innovasjon. Dagens barn blir morgendagens voksne. (DGSBH 17-21).

Barnehagene i Sola speiler mangfoldet som finnes i samfunnet ellers.

---

¹[https://www.fylkesmannen.no/Rogaland/Barn-ehage-og-opplaring/Barnehage/regional-](https://www.fylkesmannen.no/Rogaland/Barn-ehage-og-opplaring/Barnehage/regional-ordning-for-barnehagebasert-kompetanseutvikling/)

Barnehagen skal gi et tilpasset tilbud til alle barn utfra deres forutsetninger og behov.

Nåtidens barnehage for
fremtidens folk.

Sola kommunen hadde i 2017 en barnehagedekning på 97% for barn i aldersgruppen 1-5 år (KOSTRA).

Deltakelsen i barnehage for minoritetsspråklige barn kan utfra tall om barnehagedekning i Sola, anses som god.

Kommunens tilbud til barnehagene er gitt på grunnlag av tilskuddsordningen «Tilskudd til tiltak for minoritetsspråklige barns norskspråklige utvikling i barnehagen» og vil ha språkstimulerende tiltak som et gjennomgående tema. Utfra en helhetlig tilnærming til barns læring og utvikling, jf. rammeplanen, vil tema om identitet og synliggjøring av mangfold, foreldresamarbeid, inkludering og lekefellesskap være tilknyttet språkfokuset.

[ordning-for-barnehagebasert-kompetanseutvikling/](https://www.fylkesmannen.no/Rogaland/Barn-ehage-og-opplaring/Barnehage/regional-ordning-for-barnehagebasert-kompetanseutvikling/)

Del 1

1. Rammer og organisering

1.1 Lovverk og overordnede styringsdokumenter

Rammeplanen (2017) vektlegger mangfold og gjensidig respekt som styrende verdier og krever at barnehagen skal se mangfold som en ressurs.

«Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap. Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 9)

Barn med minoritetsspråklig bakgrunn som går i barnehagen, har de samme rettighetene som andre barn som går i barnehagen. Kommunen må legge til rette for et fullverdig og likeverdig tilbud for alle barna i barnehagen. Tilbudet skal baseres på barnas egne forutsetninger og gi støtte til barnas utvikling. Minoritetsspråklig barn kan ha særlig utbytte av barnehagen

knyttet til språklig og sosial utvikling (Jebsen, 2018, ss. 26-27)

Minoritetsspråklige foreldre skal få samme informasjon fra barnehagen som andre foreldre. Foreldresamarbeidet «... skal sikre at foreldrene får medvirke til den individuelle tilretteleggingen av tilbudet» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 29). Dette kan håndteres f.eks. vha. flerspråklige ansatte og informasjonsskriv på flere språk. Bruk av tolk kan være nødvendig for å sikre en god dialog og kommunikasjon.

Barnekonvensjonen §§ 18 og 19

1.2 Kvalitetsplanen Den Gode Solabarnehagen 2019-2021

har som mål å sikre barns trivsel og utvikling i barnehagen, ta hensyn til ny kunnskap og tilpasse barnehagens arbeid til endringer i samfunnet.

Mangfold skal sees på som å planlegge for "alle" barn og ved å differensiere for de yngste og de eldste. Barn med særlig utfordringer gis muligheter og sees som en ressurs i gruppen. I bunn skal det ligge at alle barn er likeverdige og betydningsfulle. Barn skal gis samme mulighet uavhengig av kjønn.

Den skal også være grunnlag for evaluering og kompetansebygging for barnehagens arbeid og samle barnehagesektoren om et felles fokus. Planen plasserer seg mellom Rammeplan med forskrift, kommunens handlings- og økonomiplan og barnehagens virksomhets- og årsplan².

Fokusområdene i kvalitetsplanen er:

- Et profesjonelt lærende fellesskap
- Gode omsorgs- og læringsmiljø

2

<https://www.sola.kommune.no/f/p1/ib1be3447-6477-45d8-94cd->

<cbd735c42751/kvalitetsplan-barnehage-2017-2021.pdf>

- Mangfold i et ressursperspektiv
- Et godt språkmiljø

Disse temaene er gjennomgående for hele planperioden, men har en mer spisset tilnærming i ulike perioder (se modell under).

Flerkulturelt arbeid har hatt et uttalt fokus fra 2011. Mange pedagoger har tatt videreutdanning i flerkultur og interkulturelt arbeid. Fire barnehager har deltatt i prosjektet "Kompetanse for mangfold" i 2017.

Målene i kvalitetsplanen Den gode Sola barnehagen er førende for alt arbeid i barnehagen. Barnehagene har gjennom sitt kompetansehevingsarbeid og egen kompetansehevingsplan for personalet, utformet aktuelle og spissede tema. I gjeldende kvalitetsplan er det satt opp følgende hovedmål for barnehagens arbeid:

Resultatmål: I barnehagen skal hvert barn oppleve at de selv og alle i gruppen er betydningsfulle personer for fellesskapet.

Omsorg, lek, læring, danning, språk og sosial mestring danner grunnlag for en god barndom og et godt livsløp.

Innholds kvalitet: Barnehagens innhold skal utformes slik at hvert enkelt barn får opplevelser og erfaringer til støtte for sin utvikling, læring og danning etter kravene i rammeplanen.

Prosesskvalitet: Samspill og dagliglivets hendelser kjennetegnes av medvirkning, lek og andre meningsfulle aktiviteter. Barnehagen skal være en læringsarena.

Strukturkvalitet: Barnehagens rammebetingelser som bemanning, kompetanse og økonomi skal støtte barns trivsel og fremme læring og utvikling.

1.3 Tilskudd til kommunen

Direktoratet tildeler tilskuddet til kommunen basert på antall minoritetsspråklige barn som går i barnehage. Tilskuddsordningen skal bidra til at kommunene kan utforme tiltak for å styrke den norskspråklige utviklingen for minoritetsspråklige barn i barnehage. Med norskspråklig utvikling menes tiltak som bygger opp barnas begrepsforståelse og ordforråd i norsk.

Tilskudd kan også gis til døve eller sterkt hørselshemmede barn når barnehagen har ansatt en tospråklig assistent som behersker tegnspråk.

Kommunene som mottar tilskudd plikter å informere de private barnehageeierne om tilskuddsordningen. Minoritetsspråklige barn både i kommunale og private barnehager inngår i andel- og antallsberegningene.

Minoritetsspråklige barn er for ordningen definert som barn med en annen språkbakgrunn enn norsk, med unntak av barn som har samisk, svensk, dansk eller engelsk som morsmål. Begge foreldrene/de foresatte til barnet må også ha et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk.

Kommunen må oppfylle to kriterier samtidig for å være berettiget tilskudd:

- ✓ Kriterium 1 er at andel minoritetsspråklige barn i barnehage må være minst 10 prosent.

- ✓ Kriterium 2 er at antall minoritetsspråklige barn i barnehage må være 50 eller mer.

Kommunen disponerer og eventuelt fordeler tilskuddet for å oppnå best mulig styrking av den norskspråklige utviklingen for de minoritetsspråklige barna i barnehagene i kommunen. Tilskuddet er ikke hjemlet i lov.

Det er pr 15.12.18 1823 barn i barnehagene i Sola hvor andelen minoritetsspråklige barn er 17,5%. I tillegg finnes familier som benytter to eller flere språk daglig hvor barn vokser opp i en flerspråklig kontekst. I 2018 var det 26% flerspråklige barn i barnehagene i Sola.

Barnehagene kan kun få dette tilskuddet hvis de har barn med annen språk- og kulturbakgrunn enn norsk. Barnehagen må synliggjøre behovet i sin søknad om midler for å tilrettelegge for språkstimulering for minoritetsspråklige barn (Jebsen, 2018)

Tilskuddet er en del av 0-24-samarbeidet mellom direktoratene. Samarbeidet omfatter tiltak til barn og unge mellom 0-24 år som av ulike årsaker har behov for ekstra støtte for å bedre gjennomføring og tilknytning til skole og utdanning.

1.4 Organisering av tilbudet i Sola kommune

Alle barnehager i Sola kommune både kommunale og private, tilbys støtte og oppfølging fra kommunen.

1.4.1 Økonomisk støtteordning.

Barnehager med over 10 % andel barn med minoritetsspråklig bakgrunn kan søke kommunen om økonomisk støtte til arbeidet med språklige og mangfoldsrelaterte tema. Støtten vil gis i form av vikar- midler til barnehagebasert kompetanseutvikling og tiltak for å støtte barns helhetlige læring og identitetsutvikling.

Midlene kan også benyttes til tolketjenester (telefonolk) i forbindelse med oppstart og foreldresamtaler gjennom året.

Barnehager med en andel minoritetsspråklige barn opptil +/- 10% anses som en håndterbar størrelse og skal ivaretas gjennom barnehagens allmennpedagogiske arbeid. Alle barnehager tilbys støtte gjennom veiledertjenesten.

1.4.2 Veiledertjeneste

Sola kommune har en veileder i 100% stilling. Veileders oppgave er å arbeide for inkludering og mangfold i et ressursperspektiv i organisasjonen, bidra til kompetanseutvikling i barnehagene på området og bidra til å styrke språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn. Veileder har faste møtepunkter hvert barnehageår med barnehagens styrer eventuelt med styrer og pedagogisk lederteam. Målet for samarbeidet vil være å støtte styrer og lederteamets arbeid med flerkultur og mangfolds-relaterte tema i henhold til overordnede styringsdokumenter og føringer gitt i denne plan. Veileder tilbyr også besøk på avdeling med påfølgende veiledningssamtale som støtte i arbeidet og til utvikling av praksis. Styrer eller pedagogisk leder kan kontakte veileder for avtale.

Aktuelle temaer for samarbeidet vil være:

- Språkarbeid
- Et godt språkmiljø
- Mangfold
- Inkluderende leke-felleskap

Samarbeidet vil kunne inngå som en del av barnehagens utvikling av eksisterende kompetanse og praksis. Tilbudet om veiledning gis til alle barnehager, private og kommunale uavhengig av andel flerspråklige barn.

Migroteket – er en utlånsavdeling og eksempelsamling på språkstimuleringsmaterieill. Veileder koordinerer utlån og

kan kontaktes for besøk eller forespørslser. Migroteket er lokalisert på Senter for styrka barnehagetilbud, Sola.

1.4.3 Kompetanseheving

Sola kommune har i 2015-16 gitt tilbud om kompetanseheving gjennom videreutdanning for pedagoger i private og kommunale barnehager. Mange pedagoger har tatt denne videreutdanningen. Fire barnehager har deltatt i prosjektet "Kompetanse for mangfold" i 2017. Barnehagene har vurdert egen kompetanse som høy på dette området i en spørreundersøkelse høsten 2018.

Barne- og ungdomsarbeidere (BUA) og assistenter tilbys videreutdanning gjennom UDIRs fagskoleopplæring. Det er opp til den enkelte ansatte (BUA) i samråd med styrer å søke opptak. Aktuelle temaer som tilbys er: «Arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse» og «Arbeid med de yngste barna 0-3 år i barnehagen». Dette er en videreutdanning for barne- og ungdomsarbeidere og assistenter med minimum fem års erfaring fra arbeid med barn. (UDIR)³.

Støtteordningen og veiledertjenesten er kommunens tilbud til barnehagens løpende kompetansearbeid for minoritetsspråklige barn i barnehagen.

1.4.4 Barn med behov for ekstra hjelp og støtte.

En stor andel av barn (1-5 år) som får vedtak om spesialpedagogisk hjelp, har annen bakgrunn enn norsk. Dette kan ses i sammenheng med et økt mangfold i

befolkningen generelt og at en slik økning er en naturlig følge. Barnehagedekningen er høy i Sola (97% i 2017)⁴ dette indikerer at barns behov for spesialpedagogisk hjelp blir ivaretatt etter gjeldende praksis også om barnet har annen bakgrunn enn norsk.

Når flere faktorer er involvert blir det helhetlige bilde av barnets behov og forutsetninger mer komplisert. Det er viktig at barnehagen reflekterer rundt hvordan barns behov blir forstått og ivaretatt i barnehagen når flere språk og annen bakgrunn er en del av barnets liv. Veileder kan bistå barnehagen med støtte og veiledning ved behov i slike saker. Aktuelle tema vedrørende flerkulturelt område bør alltid ses i sammenheng med det spesialpedagogiske arbeid for å sikre kvalitet og likeverdig tilbud til alle uansett bakgrunn.

1.4.5 Tverrfaglig samarbeid - «sammen om» tidlig innsats

Sola kommune har forebyggende innsatser og tiltak som skal fremme inkludering, god helse psykisk og fysisk, læring og mestring for alle. Kommunen har hjelpetilbud til barn, ungdom og familier med behov for støtte og hjelp.

Samhandlingsmodellen skisserer hvordan ulike instanser i Sola kommune arbeider for at barn kan trives og ha en god utvikling. Modellen gir informasjon om hvordan ansatte skal samarbeide med barn, ungdom og foresatte, og med andre ansatte, når barn eller familier strever eller er i en vanskelig situasjon.

Nettsiden er offentlig og inneholder informasjon om hva familie, venner og nettverk kan gjøre når barn og unge kan ha behov for støtte og hjelp, og hvor du kan henvende deg i kommunen.⁵

³ <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/etter-og-videreutdanning/fagskole-barnehageansatte/>

⁴ Kostra 2017

⁵ <https://www.sola.kommune.no/barnehage-skole-og-familie/hjelp-til-barn-ungdom-og-familier/sammen-om-barn-og-familie-i-sola-samhandlingsmodellen/>

Kvalitetsplanen for barnehager har følgende målsetninger for det tverrfaglige samarbeidet: Planlegge for alle barn. Hvert barn skal oppleve at barnehagedagen blir tilrettelagt ut fra egne forutsetninger.

Tverrfaglig samarbeid om tidlig innsats. Det tverrfaglige samarbeidet skal bygges på gjensidig forståelse av oppdrag og mandat.

Likestilling. Hvert barn skal oppleve respekt og likeverd uavhengig av kjønn. Se mer om ordningen på Sola kommunes nettsider eller trykk på lenken [her](#).

Aktuelle samarbeidspartnere for barnehagen er veileder flerkultur, helsesøster for flyktninger, koordinator for introduksjonsprogrammet – sola voksenopplæring, flyktingeseksjonen NAV.

1.4.6 Overganger i barnehagen.

Det skjer flere overganger i et barns barnehage tid, både internt og når det begynner på skolen. Å bli kjent med ny avdeling kan være en stor overgang også når barnet er fire eller fem år, særlig om de har vært kortere tid norskspråklig miljø. Et kjennetegn på god praksis i overganger er at personalet

- ✓ har bevissthet om barnets behov for å bli kjent med personale, rom og rutiner, ute og inne, uansett alder.
- ✓ har bevissthet om foreldre og foresattes behov for informasjon og tilrettelegging i en overgang. Barnets tilvenning til ny avdeling kan påvirkes av hvordan foreldrene opplever det.
- ✓ Overgang til skole. Barnehagens og skolens ansvar i er beskrevet på Sola kommunes nettsider

2 Kompetanse og kvalitetsarbeid i barnehagen.

Overordnet mål er å arbeide for et kvalitetsmessig godt tilbud for alle barn i barnehagen i tråd med samfunnsmandatet gitt i rammeplanen og barnehageloven. Dette innebærer å utvikle en felles inkluderende praksis i personalgruppen jf. en lærende organisasjon. «Et kjennetegn ved en lærende organisasjon er at alle ansatte er engasjert i å skape og dele kunnskap om hvordan de best kan nå organisasjonens mål. I slike organisasjoner stimuleres de ansatte til å se ting på nye måter og kontinuerlig utforske hvordan man kan lære sammen».⁶

Evaluering av praksis i egen virksomhet kan og gjøres ved å definere konkrete kvalitetskjenner for en god mangfoldspraksis.

I barnehagen innebærer inkludering at barnehagens omsorgspersoner klarer å skape en atmosfære som er preget av nær tilknytning og anerkjennelse og at alle barn opplever samhörighet med andre⁷.

Metoder som kan benyttes i dette arbeidet er; DUEN- Mostad, lærende nettverk, praksisfortelling, gjort- lært- lurt (Tom Tiller).

Pedagogisk arbeid med mangfold innebærer å ha *oppdatert kunnskap* om og en *proaktiv holdning* til temaene:

- Holdningsskapende arbeid i personalet
- Samarbeid mellom barnehage og hjem. (pkt. 3.1)

- Lek og relasjoner i et inkluderingsperspektiv. (pkt. 3.2)
- Synliggjøring av mangfold og identitetsbekreftelse. (pkt. 3.3)
- Språktilegnelse og språkstimulering (pkt. 3.4)

Disse temaene er sentrale områder for kompetansebygging i personalet og som gir retning for arbeidet med barn og familier med annen bakgrunn enn majoriteten i barnehagen. Temaene skal omsettes til praksis som en del av det pågående kvalitetsarbeidet og inngå som en del av virksomhetens totale planarbeid og evaluering. Dette innebærer å arbeide jevnlig med holdningsskapende arbeid i personalet.

Hele personalet skal ha kunnskap om og arbeide konkret med temaer som er skissert her. Virksomhetsleder og pedagogisk leder er ansvarlige for å lede arbeidet.

2.1 Holdningsskapende arbeid i personalet

Våre verdier og holdninger er knyttet til grunnleggende spørsmål som verdensbilde, menneskesyn og religion. Holdningene våre bestemmer måten vi reagerer på i møte med andre mennesker, og forholder oss til saker eller hendelser. Holdninger kan forklares med hva du selv gjør når du tror ingen ser på.

Vårt menneskesyn er knyttet til vårt verdisystem og viser seg i hvordan vi forholder oss til andre mennesker og i våre holdninger og handlinger.

Våre holdninger kan endres, men sitter dypt i oss og kan dermed være vanskeligere å endre enn våre meninger. Meningene våre har gjerne et konkret

---

⁶ (Kompetansestrategien 2014-2020, Kunnskapsdepartementet)

⁷ Anne Kostøl, høgskolelektor pedagogikk ved Høgskolen i Hedmark.
<https://utdanningsforskning.no/artikler/hva-kjennetegner-den-gode-barnehagen/>

utgangspunkt (en person eller en sak), men trenger ikke påvirke handlingene våre i vesentlig grad.

Refleksjon og videreutvikling av egne holdninger og handlinger er viktig for å kunne møte de forandringer som skjer i samfunnet på en profesjonell måte i barnehagen.

Holdningsskapende arbeid i personalet handler om:

- ✓ å se mangfoldet som en ressurs og arbeide ut fra at språklige, kulturelle, religiøse og individuelle forskjeller er berikende og perspektivutvidende for alle i fellesskapet.
- ✓ å være bevisst og kunne formidle egen kulturarv (tradisjoner) og felles verdier og normer som er viktige for fellesskapet i barnehagen og i storsamfunnet.
- ✓ å bevisstgjøre og reflektere over egne holdninger, handlinger og begreper
- ✓ Å utvikle kvalitet god praksis i barnehagen i møte med mangfold.

2.2 Mangfoldskompetanse.

Det er lett å samarbeide med foreldre og andre i personalet som tenker på samme måte som oss selv. Det er når kultur, tradisjoner og språk er svært forskjellig fra det vi selv kjenner best, at vi trenger ekstra kompetanse.

Ethvert møte mellom mennesker krever utøvelse av profesjonelt skjønn i den konkrete her- og-nå-situasjonen i barnehagen. Utvikling av kompetanse er mer enn kunnskap og ferdigheter. Mangfoldskompetanse, også kalt

tverrkulturell kompetanse «*handler mindre om tilegnelse av konkrete kunnskaper, enn om trening i å forstå sosiale og kulturelle prosesser, trening i selvinnsikt, evne til å tåle tvetydighet og usikkerhet, og trening i å anvende denne innsikten i praktiske situasjoner*»⁸.

Det involverer evnen til å møte komplekse krav og situasjoner hvor spesifikk kunnskap og psykososiale ressurser (personlige holdninger og ferdigheter) involveres⁹.

Didaktisk planlegging og konkret praktisering i hverdagen i barnehagen vil, sammen med refleksjon over praksis, bidra til å bygge og utvikle personalets samlede mangfoldskompetanse.

---

⁸ (Kommunaldepartementet & Utlendingsdirektoratet, 1995, s. 7).

⁹ "A competency is more than just knowledge and skills. It involves the ability to meet complex demands, by drawing on and mobilising psychosocial resources (including skills and attitudes) in a particular context. For

example, the ability to communicate effectively is a competency that may draw on an individual's knowledge of language, practical IT skills and attitudes towards those with whom he or she is communicating" (OECD, 2003).

Pedagogisk arbeid med barn og familier i barnehagen med etnisk minoritetsbakgrunn.

Ressurshefte for barnehagene i Sola kommune.

Del 2

3 RESSURSHEFTE. Pedagogisk arbeid med barn og familier i barnehagen med etnisk minoritets- bakgrunn

Denne delen av planen er tenkt som et oppslagsverk for ansatte i barnehagen hvor innhold og arbeidsmåter for sentrale tema er skissert. Temaene vil være utgangspunktet for samarbeid med veileder (faglige innlegg, veiledning).

Arbeid med mangfold i barnehagen må gjenspeiles i planer og hverdagens praksis. En helhetlig praksis utvikles gjennom oppdatert kunnskap, erfaringsdeling og refleksjon som involverer hele personalgruppa jf. barnehagebasert kompetanseutvikling.

3.1 Samarbeid hjem – barnehage

Et godt samarbeid med foreldre og foresatte er av stor betydning for barnets trivsel og utvikling i barnehagen. Å ha en god relasjon og et godt foreldresamarbeid, vil være grunnleggende i barnehagens arbeid med å skape et godt språkmiljø.

Barnehagen må legge til rette for at foreldrene gis muligheter til å delta og medvirke i barnehagens hverdag. Hverdagssamtalene i garderoben, hvordan ansatte møter barnets mor eller far og hvordan foreldrene selv møter andre i barnehagen påvirker barnet. Flerspråklige barn kan da oppleve en sammenhengende verden preget av flere språk, noe som kan styrke deres flerspråklige utvikling¹⁰.

Foreldre kan ha ulike behov og forventninger til barnehagen. For at de skal inkluderes og oppleves å bli hørt er det viktig å gjøre foreldre trygge på at de kan spørre om ting de ikke forstår, ikke er enig i eller ting de er misfornøyd med.

For de ansatte i barnehagen er det viktig å kunne stille seg åpen i møte med foreldrene. Samtidig vil det være viktig å kunne formidle hva som forventes av dem som foreldre i barnehagen og formidle de verdier, holdninger og tradisjoner som ligger til grunn for barnehagens virksomhet jf. oppstartssamtalen. Det må avklares i forkant av samtalen om det er behov for tolk for å sikre toveis kommunikasjon og dialog.

Å ha et godt foreldresamarbeid, er grunnleggende i barnehagens arbeid med å skape et godt språkmiljø.

En god relasjon mellom de ansatte og foreldrene er det beste utgangspunktet for et godt samarbeid. En god relasjon kan bygges selv om en ikke er enig om alt. Kunsten er å bli godt kjent og skape rom for dialog i kommunikasjonen.

Kommunikasjon innebærer mer enn det verbalspråklige. Vi kommuniserer også nonverbalt gjennom vårt kroppsspråk, toneleie, mimikk og gester for å få frem vårt budskap. Det er likevel ikke gitt at det vi sier oppfattes på samme måte som vi tenker vi sier det. Kunnskap om kommunikasjon gir hjelp til å oppøve evne til å møte mennesker på en god og respektfull måte når vi møter forståelser, ideer, verdier og målsetninger som er ulike våre egne. Våre verdier, holdninger og tanker om hverandre, enten de er positive eller negative, virker inn på hvordan vi forstår og oppfatter hverandre.

¹⁰ Inkluderende språkfelleskap i barnehagen, Katrine Giæver (2014).

Vissheten om en gjensidig respekt, kan åpne opp for å lytte til andres synspunkter.

Det vil også være viktig å kunne stille spørsmål i møte med foresatte/ foreldre også når forståelser, ideer, verdier og målsettinger er ulik våre egne. Det er ulike forståelser og kulturelle koder for hva som «sømmer seg» i en foreldresamtale med barnehagen. Utgangspunktet for temaer og spørsmål i møte med foresatte er alltid *barnets beste* og krever således en faglig bevissthet og sensitivitet i forhold til hva og hvordan vi spør.

Det er typisk norsk å tenke at det er lurt å snakke om *alt*, også vanskelig tema. I andre kulturer har en ikke samme forståelse for dette. Det å vise sårbarhet i offentlighet være helt utenkelig grunnet sosiale og religiøse normer.

Det betyr at en som ansatt i barnehagen fortsatt skal formidle viktige tema som angår barnets trivsel og læring, også om det kan oppleves vanskelig, samtidig som en er åpen og viser respekt for foreldrene underveis.

3.1.1 Bruk av tolk.

I samtaler med foreldre der en ikke deler et felles språk kan bruk av tolk være nødvendig for å sikre en best mulig gjensidig kommunikasjon.

"For at et likeverdig samarbeid med foresatte skal bli reelt, vil det i noen tilfeller være nødvendig å bruke tolk. I et slikt samarbeid vil det være behov for å gi og få informasjon for begge parter, samt stille spørsmål og gi og få svar som man forstår og som er tilstrekkelig nyanserte" (NAFO). Les en artikkel om temaet på [NAFO sine nettsider](#).

Sola kommune benytter følgende tolketjenester: [Semantix](#) og [Tolketjenesten](#).

3.1.2 Foreldres innstilling til barnehagen og til barnas språklæring

Foreldre kan ha ulik motivasjon og innstilling til barnehage og til læring av norsk språk.

Begrepene hjemlandsvendt, norskvendt og tolandsvendt kan gi ansatte i barnehagen en nyttig forståelsesramme for ulike måter foreldre kan tenke og handle ut fra.

«*Hjemlandsvendt* viser til at noen foreldre prioriterer at barna skal lære seg deres morsmål og videreføre normer og tradisjoner fra familiens bakgrunn, å lære seg norsk og ta til seg den norske kulturen er mindre viktig. Dette kan blant annet være fordi de planlegger et kortere opphold i landet, eller det kan handle om manglende forståelse og mistillit, eller utfordrende personligheter.

Norskvendt er nært sagt motsatt, disse foreldrene vil gjerne at barna skal bli norskest mulig raskest mulig. De ønsker at barna skal kunne delta i samfunnet på linje med majoriteten, og legger vekk morsmålet og egen kultur.

Den *tolandsvendte* gruppen ønsker både at barna skal bruke og lære om morsmålet og hjemmekulturen, at de skal lære seg norsk, få norsktalende venner og ta til seg norsk kultur og tradisjoner.

Den første gruppen vil det være utfordrende å samarbeide med. Det fritar oss derimot ikke fra ansvaret, vi må finne en måte inn til disse foreldrene så de kan forstå og få tillit til oss, og her vil tolkehjelp over tid være essensielt. Når tilliten er på plass kan vi gå inn i rollen som barnas advokat og forklare viktigheten av at barnet får lære nok norsk til å kunne være en del av fellesskapet i barnehagen og få lekekamerater og venner, selv om de for eksempel ikke planlegger at barnet skal gå i norsk skole.

På samme måte er det viktig at vi hjelper de norskvendte foreldrene til å se verdien i å ta vare på familiens språk og kultur, og viser dem at vi ønsker at de skal integrere seg – ikke assimilere seg. Assimilering vil si å *bli lik* eller ta opp i seg majoritetskulturen. Integrering vil si å bli

blir gjort eller *gjøre seg selv til en del av helheten*.

De fleste minoritetsforeldre i Norge har likevel et ønske om at barna skal lære så mye norsk som mulig i barnehagen¹¹.

Foreldre er ofte en viktig kilde til kunnskap om barnets språk. Gjennom samtaler med foreldrene får en tilgang til barnets bruk av morsmålet, hvilke språk som benyttes i familien som barnet hører til daglig i sammen med nære omsorgspersoner.

I språkdebatter i samfunnet settes ofte behovet for norskopplæring opp mot verdien av morsmålet. Et godt språkmiljø i barnehagen skal kunne vektlegge både læring av norsk språk samtidig som en gir støtte til og anerkjenner barnets morsmål (Giæver 2014). En god organisering av språkarbeidet i barnehagen kan bidra til at foreldrene opplever at disse to fokusene på språk henger sammen. Faglig veiledning om morsmålets egenverdi og betydningen av å lære norsk ved hjelp av morsmålet er en del av språkarbeidet. Å synliggjøre arbeidsmåtene barnehagen benytter i språkarbeidet, vil bidra til at foreldrene bedre kan bidra inn i et samarbeid omkring barnets språklæring.

3.1.3 Foreldresamtaler/møter

Sola kommune har utarbeidet et skjema for første foreldresamtale med veileder. Bruk av tolk må vurderes slik at

---

¹¹ Inkluderende språkfelleskap i barnehagen, Katrine Giæver (2014).

kommunikasjon og nødvendig informasjon mellom hjem og barnehage sikres. Samtaleskjemaet er nylig oversatt til engelsk. Du finner skjemaet og veilederen på Solsiå (Mitt arbeidsrom -> Dokumenter).

Foreldremøte for nye foreldre gjennomføres av flere barnehager på våren eller i starten av barnehageåret. Her legges det vekt på informasjon som *alle nye foreldre* trenger. Det er ofte færre deltakere på et slikt møte (i forhold til felles foreldremøter) og det er dermed lettere å tilpasse informasjon til ulike behov. Foreldremøte for nye foreldre bidrar til utveksling av nødvendig informasjon, spørsmål og forventninger mellom foreldre og barnehagen, også ved ulike språkbakgrunn. Gjennom konkretiseringer og bilder gis praktisk informasjon som har betydning for barns trivsel og hverdag i barnehagen. Likeledes vil en synliggjøring av viktige hendelser og arrangement i barnehagen bygge forståelse og gi mulighet for deltakelse for alle uansett bakgrunn.

Sola-modellen, en utvidet modell for tilvenning hvor COS sirkelen inngår som en sentral del. Les mer om det på barnehagenes egne nettsider.

3.1.4 Barnets språkutvikling

Barns språkutvikling er et sentralt tema i samarbeid med foreldre og foresatte. Foreldre kan ha mange spørsmål knyttet til det å være en flerspråklig familie, særlig når deres morsmål er et minoritetsspråk i samfunnet. Ofte kan foreldre stille spørsmål eller uttrykke bekymring rundt barns flerspråklige utvikling eller ha ønske om at barna skal lære norsk språk så fort som mulig. Ansatte i barnehagen skal ha kunnskap om barns språk og språkutvikling, og har en sentral rolle i å veilede og støtte foreldrene i dette.

Kvalitetskjenne­tegn ved barnehagens samarbeid med foreldre/foresatte om barns språk:

- ✓ Personalet har kunnskap om flerspråklig utvikling og andrespråks-tilegnelse; språkblanding, stille perioder
- ✓ Personalet anerkjenner og synliggjør foreldrene som betydningsfulle for barnets språktilegnelse
- ✓ Personalet veileder og støtter opp om foreldrenes språkarbeid.

3.1.5 Ressurser i samarbeidet mellom hjem- barnehage

Barn i flerspråklige familier er et informasjonsheftet som omhandler 10 spørsmål foreldre ofte stiller om barnas flerspråklige utvikling. Heftet er oversatt til mange språk (nitten språk). På fem av språkene finnes det også lyd­filer som kan lyttes til, en lyd­fil for hvert spørsmål som besvares i heftet.

Flere språk til flere er et nettsted om flerspråklighet som har til formål "å bygge broer mellom forskere og samfunnet (flerspråklige familier, lærere og politikere) for å gjøre det mulig for flere barn og oppleve fordelene ved to- og flerspråklighet". Nettsiden inneholder flere oversatte artikler, videoer og ressurser.

Samtale­guide om barnets morsmål, et verktøy til bruk i foreldresamtaler. Det kan være utfordrende å fange opp og støtte flerspråklige barn som er forsinket i morsmålsutviklingen. Samtale­guide om barnets morsmål er ment å hjelpe barnehagen med denne oppgaven, og samtidig legge grunnlag for et godt foreldresamarbeid knyttet til dette arbeidet. Samtale­guiden er ment brukt når pedagogen ser at et flerspråklig barns språkutvikling ikke er helt som forventet, og pedagogen derfor har behov for mer kunnskap om barnets morsmålsutvikling (NAFO).

3.2 Lek og læring i et inkluderings-perspektiv

Alle barn har iboende behov for å leke og barn leker fordi det er gøy. Leken kjennetegnes ved at den er spontan og frivillig, og den engasjerer barn på en oppslukende måte. I leken lærer barn om seg selv i møte med verden rundt og leken er viktig for alle barnets læreprosesser. Kunnskap om og tilrettelegging for deltakelse i lek er derfor sentralt i barnehagens pedagogiske arbeid.

3.2.1 Inkluderende lekemiljø.

Å leke er universelt, mens innhold og utforming kan være kulturelt betinget. Barnehagens oppgaver er derfor å legge til rette for varierte og felles opplevelser i barnegruppen, slik at alle barn gis mulighet til å etablere lek ut fra en felles opplevelse og forståelse. Det er viktig at barnehagen skaper plass for alle i lekemiljøet, og inspirerer og gir rom for ulike typer lek både ute og inne. Et rikt lekemiljø inneholder mange muligheter til å delta og erfare ulike nettverk, leketema og utvikle vennskap.

Lekemateriell kan ha sterk kulturell koding som gjør det vanskelig å leke med dersom du ikke kjenner koden. Dette er f.eks. figurer knyttet til film- eller tv-serier, barbie-dukker og Lego/Playmo-figurer. Andre leker er noe kulturelt kodet som togbane, enklere biler og dukker, kjøkkenutstyr. Noe lekemateriell har en svakere kulturell koding og kan brukes til «hva som helst». Vann, sand, leire, naturmaterialer som pinner, kongler, kastanjer, steiner er eksempler på det. Men også pappesker, klosser, maling, overskuddsmateriale, plastdyr er lekemateriale som er svakt kodet. Leketøy har betydning for barns mulighet til gjenkjennelse og deltakelse i lekefellesskap.

Sang og musikk gir opplevelse av fellesskap, styrker relasjoner og gir trygghet og glede. Det er naturlig for barn å uttrykke seg gjennom musikkens språk

med lyd, rytme og bevegelse. Du finner eksempler på nettsiden til musikk fra livets begynnelse [her](#).

Regelleker er gode eksempler på inkluderende leker. Regelleker krever lite verbalspråk fordi de har et gjentakende mønster, både i språk og form, og inviterer dermed flere til fellesskapet. Dette muliggjør deltakelse for barn som på ulike måter kan havne utenfor leken. Du finner eksempler på regelleker [her](#).

Å arbeide fra et inkluderingsperspektiv innebærer at personalet:

- ✓ har kunnskap om lek og den ansattes betydning for barns mulighet til deltakelse i lek
- ✓ har en proaktiv holdning til inkludering og *aktivt motarbeider tatt for gitt holdninger til barnets valg og det som skjer.*
- ✓ iverksetter lek og aktiviteter som gir alle barn mulighet til å delta i lekefellesskap ute og inne.
- ✓ tilbyr et rikt spekter av aktiviteter og fellesskap
- ✓ tilbyr lekemateriell som har lav kulturell koding
- ✓ støtter opp om barnas samhandlinger (motsatt av å ta rollen som barnets viktigste samhandlingspartner)
- ✓ gir barnet mulighet til å innta ulike roller og posisjoner i lek.
- ✓ tilbyr leke med ulike uttrykk; fysisk utfoldelse; bevegelse til musikk, rytme, fysisk utfordrende leker; fysisk trening, finmotoriske lekeaktiviteter, rough-and-tumble-play; kraftige bevegelser som holding, tumling, bryting, kasting

(som lett forveksles med aggressiv atferd) ¹²

3.3 Synliggjøring av mangfold og anerkjennelse av barns identitet.

Rammeplanen sier at barnehagen skal «synliggjøre og fremheve mangfold og ulikhet som grunnlag for opplevelser, utforskning og læring¹³».

3.3.1 Flerkulturelle barn, identitetsutvikling

Barn som vokser opp med to kulturer og to eller flere språk som en naturlig del av hverdagen, får en flerkulturell oppvekst. Barnets (oppvekst og) livsverden vil dermed bestå av elementer fra både hjemmet og barnehagen (storsamfunnet) og blir det vi kaller krysskulturelle¹⁴ (Third-Cultural kids). Barn med minoritetsbakgrunn som møter majoritetssamfunnet i barnehagen, kan oppleve kontraster mellom hjem og barnehage.

«Personalet skal synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer»- UDIR 2017, s 48.

Barnehagen skal gi alle barn identitetsbekreftelse gjennom å synliggjøre og anerkjenne barnets tilhørighet og livsverden¹⁵. Dette bør komme til uttrykk

både i de pedagogiske innholdet og i det fysiske miljø. Å bekrefte og anerkjenne de individuelle uttrykk er viktig for å støtte barna slik at de ikke kommer i lojalitetskonflikt med hjemmets verdier og holdninger, men opplever at ulikheter som en normaltilstand.

«Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap»¹⁶.

Barns identitet vil være knyttet til den erfaring og kunnskap barnet har om språk, kultur, religion, livssyn, familieformer hjemme og i barnehagen. Identitet er ikke statisk, identitet kan endres i samhandling med andre og ulike sider ved sin identitet kan vektlegges ulik i ulike sammenhenger og situasjoner. Et barns ulike identiteter vil komme ulikt til syne i ulike kontekster som hjem, barnehage, i storsamfunnet eller i storfamilien. Dette kan gjøre at barnet opplever likhet i noen sammenhenger og ulikhet i andre. Dette vil igjen kreve at personalet gir barna gode svar på deres undringer over likhet og ulikhet og som for barna oppleves meningsfulle. Det vil si å gi barn svar utfra et ressursperspektiv på mangfold hvor gjensidig respekt vektlegges slik at barnet ikke settes i en lojalitetskonflikt med foresattes meninger.

¹² Berit Zacrisen, foredragsnotat KFM 10.11.17.

¹³ Rammeplan s 21.

¹⁴ ” Krysskulturelle barn er barn og unge som har levd eller lever med regelmessig påvirkning fra to eller flere kulturer i en betydelig del av oppveksten”, Lill Salole 2014.

¹⁵ Rammeplanen s 55.

¹⁶ Rammeplan s 9.

3.3.2 Synliggjøring av mangfold gir perspektivutvidelse for alle.

Barn er individuelle deltakere i egen dannelsesprosess sammen med andre barn og voksne i barnehagen. Et sosiokulturelt læringssyn legger til grunn at barn utvikler seg gjennom relasjonen til andre mennesker, og gjennom aktiviteter de er involvert i. Uansett bakgrunn vil alle barn ha sin livsverden. Livsverden¹⁷ er et filosofisk begrep som kan forstås som individets tilstedeværelse i verden. Det er på bakgrunn av vår livsverden at noe fremtrer som meningsfullt for oss. Vår livsverden er en størrelse som stadig er i endring, og det er alltid mulig å berike den med nye erfaringer som kan kaste nytt lys over våre andre erfaringer; vår livsverden er ikke bare noe vi *lever i*, men noe vi *lever*.

Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap

Barns ulike erfaringer og tilhørighet må anerkjennes og synliggjøres i barnehagen for at det kan bli en ressurs i barnets lek og samspill med andre barn og voksne i barnehagen. Dette skjer både gjennom det fysiske miljø ved å synliggjøre ulikhet i barnehagens lekemateriell, kjøkkenutstyr, utkledningstøy, dukker, bøker, sanger, fortellinger, matretter, og i det pedagogiske innholdet i barnehagen gjennom f.eks. markeringer av ulike religiøse og kulturelle høytider i de religioner som finnes i barnegruppa. Dette vil bidra til identitetsbekreftelse for noen og perspektivutvidelse for andre. Rammeplanen sier at barnehagen skal: «Barnehagen skal synliggjøre variasjoner i

verdier, religion og livssyn. Det skal være plass for en åndelig dimensjon i barnehagen som må brukes som utgangspunkt for dialog og respekt for mangfold»¹⁸.

Personalets arbeid blir å stille seg spørsmål om hvordan det i praksis tilrettelegges for at alle barna føler seg sett og anerkjent for den de er og hvordan synliggjøre det enkelte barns plass og verdi i fellesskapet. Her er samarbeid med foreldre og foresatte viktig.

Synliggjøring av mangfold og anerkjennelse av barns identitet gjøres ved at personalet:

- ✓ anerkjenner og framsnakker hvert barns ulike kunnskaper og erfaringer.
- ✓ gir rom for og synliggjør barnets livsverden (interesser, opplevelser, familiens språk, kultur, religion og tradisjoner).
- ✓ markerer høytider og tradisjoner som er representert i gruppa i samarbeid med foreldrene
- ✓ Markerer norsk kultur, høytider og tradisjoner i tråd med rammeplanen.
- ✓ gir barna anerkjennelse og mulighet for gjenkjennelse gjennom å synliggjøre ulike språk, bokstaver, leketøy, utkledningstøy, matvarer/utstyr til lek, bøker, regler, sanger, fortellinger, formingsaktiviteter, leker fra barnekulturen, måltid/mat, bilder på veggene, duker på bordene, tepper på gulv/møbler, glass, tallerkener etc.
- ✓ ivaretar barns rett til å være forskjellig

3.3.3 Språklig mangfold

Språket er viktig for kultur og identitet. Alle formes og sosialiseres som menneske i kontakt med omverdenen gjennom bl.a.

¹⁷ Edmund Husserl, «lebenswelt».

¹⁸ Rammeplanen 2017, s 9.

språket. Å kunne kommunisere på et felles språk har stor betydning for å kunne føle samhørighet og er en forutsetning for gjensidighet i møtet med andre mennesker. Å kunne snakke flere språk er en rikdom for flerspråklige barn, men det kan og berike barnehagemiljøet. Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring, NAFO har gitt ut veilederen Språklig mangfold - en berikelse for alle barn i barnehagen¹⁹! Heftet inneholder konkrete tips og ideer til hvordan personalet kan arbeide for å skape et levende flerspråklig miljø i barnehagen.

3.4 Språktilegnelse og språkstimulering

Det brukes ulike begreper knyttet til flerspråklighet. Begreper kan gå ut på dato eller gå fra å være et nøytralt ord til å oppleves som mer negativt ladet. Begrepene tospråklig, flerspråklig og minoritetsspråklig blir ofte brukt om hverandre og er alle politisk korrekte. *Tospråklig* er vanlig å bruke i forhold til barn med to eller flere språk. Ved å bruke *flerspråklig* som begrep har det en mer presis betydning ved at en inkluderer alle barn som kan flere språk enn morsmålet. Bruker en begrepet *minoritetsspråklig* får en også frem maktforholdet som kan være tilstede mellom barns morsmål og *majoritetsspråket* norsk. I nasjonale planverk er det minoritetsspråklig som brukes, og brukes derfor ofte i skriftlige dokumenter. For mange oppleves flerspråklig som et mer nøytralt ladet begrep enn minoritetsspråklig, og kan derfor være mest hensiktsmessig å bruke i dagligtale for barnehagepersonalet²⁰.

¹⁹ <https://nafo.oslomet.no/ny-veileder-om-flerspråklig-arbeid-i-barnehagen/>

²⁰ Plan og ressurshefte, Harstad kommune. <https://nafo.oslomet.no/barnehage/organisering-i-kommunen/>

3.4.1 Barn som lærer to eller flere språk

Flerspråklig utvikling skiller seg ut fra språkutvikling hos enspråklige barn, ved at barnet allerede har kompetanse på morsmålet. Denne kompetansen kan være med å prege hvordan barn lærer språk nummer to. I denne planen forutsetter man at personalet har kompetanse om barns språkutvikling. Med et ressursperspektiv på språklig mangfold har en fokus på at barnet er begynnende tospråklig og ikke på at det ikke kan norsk.

Det å lære flere språk er en ressurs for individet selv, men også en fremtidig ressurs for samfunnet. Utviklingen med økt globalisering og store multinasjonale selskaper gjør at arbeidstakere med kompetanse på flere språk og kunnskap om interkulturell kommunikasjon blir mer og mer ettertraktet på arbeidsmarkedet. (Harstad)

Veilederen *Språk i barnehagen - mye mer enn bare prat*²¹ gir nyttig informasjon om barns språkutvikling og flerspråklig utvikling. Her finnes det også nyttige tips og refleksjonsspørsmål til hjelp for arbeid med språktemaer i personalet.

Det er to typer tospråklig utvikling. Et som barn som har et morsmål og lærer andrespråket med et utviklet morsmål, kalles suksessiv tospråklig. Barnet kan nytte sine ferdigheter på morsmålet når det skal lære andrespråket. Et barn som lærer morsmålet hjemmet, begynner i

²¹ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/sprak-i-barnehagen--mye-mer-enn-bare-prat/>

barnehagen som ett-åring og lærer norsk der, vil lære to språk samtidig. Det kalles simultan tospråklighet (Høigård, Mjør & Hoel, 2009; Sandvik & Spurkland, 2009).

Språktilegnelse, språkets innhold, form og bruk, flerspråklig utvikling, additiv eller subtraktiv flerspråklig utvikling, språkblanding, interferens, kodeveksling, den stille periode, kontekst-avhengig og kontekst-uavhengig språk. Dette er stikkord som det er nyttig å vite noe om når det gjelder barn som lærer to eller flere språk i barnehagen. Du finner mer om dette i veilederen ovenfor eller ta kontakt med veileder for mer informasjon.

3.4.2 Morsmålet

En av barnehagens viktigste oppgaver er å stimulere barnas språk. Rammeplanen gir barnehagen klare oppgaver. Alle barna skal få et rikt og variert språkmiljø, barna

skal få bruke sitt morsmål og barnehagen skal arbeide for å bygge opp barnas norskspråklige kompetanse (Rammeplanen 2011). Noen vil nok mene at det viktigste er at de flerspråklige barna lærer norsk så snart som mulig og at vi må legge morsmålet til side både i barnehagen og i hjemmet. For det flerspråklige barnet er det viktig at vi også stimulerer til utvikling på morsmålet. Det språket vi snakker er nært knyttet til vår identitet. Det er lettere å bruke morsmålet når vi skal uttrykke våre følelser, morsmålet blir også populært kalt hjertespråket (Gjervan (red.), 2006).

Barnet trenger morsmålet sitt til kommunikasjon med familie og slektninger og som et redskap til å uttrykke seg på det nivå de er ut fra alder og generell utvikling. Videre har morsmålet betydning for barnets utvikling på andrespråket. Det barnet har av språklige ferdigheter på morsmålet kan overføres til andrespråket. Når barnet har erfaringer med et begrep på morsmålet, trenger det ikke nye erfaringer for å lære andrespråkets ord for samme begrep. Andrespråkets ord for begrepet blir en ny etikett som barnet knytter til sine erfaringer fra morsmålet. Morsmålet har betydning for barnets utvikling når det seinere skal på skolen. Studier har vist sammenheng mellom hvor lenge barna har fått morsmålsopplæring og hvor lang tid de brukte på å ta igjen ettspråklige barn i språk og andre faglige ferdigheter (Sandvik & Spurkland, 2009).

3.4.3 Et godt språkmiljø

Barn trenger kunnskapsrike, aktive og engasjerte voksne som er klar over sin egen betydning i å bidra til barnas utvikling og læring, og som går inn i hverdagsaktivitetene og jobber aktivt med språket.²²

22

<https://lesesenteret.uis.no/forskning/forskning-sartikler/sprakbevisste-voksne-i->

[smabarnsavdelingen-er-viktige-for-barnas-sprakutvikling-article129845-12576.html](https://lesesenteret.uis.no/forskning/forskning-sartikler/sprakbevisste-voksne-i-smabarnsavdelingen-er-viktige-for-barnas-sprakutvikling-article129845-12576.html)

Språkarbeid på småbarns avdeling er viktig og ny forskning viser at det er sammenheng mellom kvaliteten på språkmiljøet på småbarns avdeling og hvor stort barnas ordforråd er når de fyller fem år.

De ansatte i de gode avdelingene er bevisste sin egen rolle i å støtte barnets språkutvikling, og peker på at det er viktig at de har kunnskap om barns språk og språkutvikling. De beskriver forskjellige strategier i språkarbeidet, for eksempel er de bevisste på vokabular og begrepsutvikling, de legger opp til utvidede samtaler og forteller historier. Samtidig legger de vekt på at det er barnas initiativ og interesser som skal stå i sentrum, både når de planlegger tema for prosjekter og i samtaler i løpet av dagen.²³

Barn tilegner seg språk gjennom å få mulighet til aktiv bruk av språk i meningsfulle sammenhenger. Torild Marie Olsen peker på barns læring av språk gjennom samtale og språklæring i naturen. «Lesing, samtale, litteratur og musikk er aktiviteter som vil åpne for dette. (...) For at de skal få muligheter til å utvikle sine språk, er de avhengig av varme, gjensidighet og likeverd. Barna vil også være vare for hvordan personalet møter foreldrene foreldre vil ha ulike ferdigheter i

²³ Joakim Hansen

²⁴ Flerspråklighet i barnehagen, Gro Svoldsbru. [Nafo.](#)

norsk, og det er viktig at personalet møter alle foreldrene med respekt og anerkjennelse, også når de har lite felles språk».²⁴

Et godt språkmiljø kjennetegnes av ansatte som er:

- ✓ aktive i samtale med barna
- ✓ bruker et rikt språk og konkrete ord i stedet for den og det.
- ✓ forteller historier og fortellinger
- ✓ lar barns initiativ stå i sentrum for språklig samhandling
- ✓ hvis barnehage har et helhetlig og systematisk språkarbeid

3.4.4 Migroteket²⁵

Sola kommune har en utlånsavdeling Migroteket, som er lokalisert i Senter for styrket barnehagetilbud. Utlånsavdelingen består av en samling barnebøker, ulikt materiell til språk- og inkluderingsarbeid og aktuell faglitteratur.

²⁵ «Migroteket» er sammensatt av ordene *migrere* som betyr forflytning og *lekotek* som betyr en utlånsavdeling for leker, spesialmateriell og bøker.

Formålet med material-samlingen er å gi inspirasjon til pedagogisk arbeid med mangfold og flerkulturelle tema i barnehagene i Sola kommune. Det er laget flere eksemplere på ulike spill og plakater knyttet til ulike tema. Noe av materialet er produsert for Migroteket (hjemmelaget). Du finner eksemplere på utarbeidet bildemateriell på nettsiden [Flerkultur i barnehagen](#).

Ta kontakt med veileder dersom du har spørsmål om dette eller spørsmål om arbeid med mangfolds-relaterte tema. Det finnes utarbeidet materiell på flere tema enn det som ligger åpent på nettsidene. Du kan få tilgang til dette ved å ta kontakt med veileder. Husk det er kun noen eksemplere som ligger ute på nettsiden.

3.4.5 Bruk biblioteket!

Biblioteket tilbyr flere tjenester som bokkasser, lesestunder med mer. For kommunale barnehager kan bokkasser sendes med internposten. Sjekk ut de ulike tilbud som finnes for barnehagen på bibliotekets nettside eller send en henvendelse på epost til bibliotek@sola.kommune.no

Det flerspråklige bibliotek i Oslo formidler flerspråklige bøker, filmer og utstillinger til lokale bibliotek, bl.a. til FNs internasjonale morsmålsdag. Klikk her <https://dfb.nb.no> eller ta kontakt med ditt lokale bibliotek så hjelper de deg.

4 Nyttige nettsider:

[Flerkultur i barnehagen - Sola kommunes ressurside](#)

[Barn i flerspråklige familier](#)

[Biblioteket Sola og Tananger](#)

[Det flerspråklige bibliotek](#)

[IKT- senteret](#)

[Kle barna rett i kulden](#)

[Lesesenteret](#)

[Læringsmiljøsentret](#)

[Måltidet som pedagogisk arena](#)

[NAFO - Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring](#)

[Sprusikk](#)

[Språkløyper](#)

[Semantix](#)

[Skrivesenteret](#)

[Tema morsmål](#)

[Tolketjenesten](#)

[UDIR - Utdanningsdirektoratet](#)

Sola
kommune